

9.6.2015

STM/646/2015

Jakelussa mainituille

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖN TILINPÄÄTÖSKANNANOTTO TERVEYDEN JA HYVINVOINNIN LAITOKSEN TOIMINTAVUODESTA 2014

1. Yleisarvio ja valmistelu

Valtiontalouden vaikea tilanne merkitsi THL:n kannalta toiminnan perusrahoituksen vähentymistä. Valtioneuvoston vuonna 2013 tekemä päätös tutkimuslaitosuudistuksesta vaikutti merkittävästi THL:n toimintaan. Vuoden 2014 alussa myös laitoksen pääjohtaja vaihtui.

THL:ssä käynnistettiin talouden sopeuttamistoimet sekä uuden organisaation ja strategian valmistelu. Talouden sopeuttaminen käytettävissä oleviin resursseihin vaati myös mittavia henkilökunnan irtisanomisia. Myös joidenkin aluetoimipisteiden lakkauttamisesta päätettiin. Organisaatioita muutettiin joustavammaksi ja kevyemmäksi. Strategian uudistamisen lähtökohtana oli toimintaympäristön arviointi, eri sidosryhmien toiveet ja tarpeet sekä säädöksissä THL:lle annetut tehtävät.

THL:n kansainvälinen arviointi valmistui toukokuussa 2014. THL:ää pidettiin näkyvänä ja kansainvälisesti arvostettuna toimijana. Arviointiryhmä suositteli, että resurssien vähentyessä jatkossa tulee keskittyä laitoksen ydintoimintoihin. Laitoksen toivottiin avaavan tietovarantoaan ja saattamaan ne aiempaa tehokkaampaan käyttöön. THL on uudessa strategiassaan ottanut huomioon kansainvälisen arviointiryhmän suositukset. THL:stä tehdyssä mainekyselyssä THL:ltä toivottiin enemmän joustavuutta, lähestyttävyyttä ja keskustelua. Mainekyselyn pohjalta THL:n tulisi suuntautua enemmän ulospäin ja syventää yhteistyötä.

Tutkimustoiminnan uudet rahoitusvälineet tulevat vähitellen käyttöön ja koska tulevat tutkimusongelmat ovat laajoja, kiperiä ja organisaatorajat ylittäviä, mistä johtuen tutkimuslaitosten välisen yhteistyön tarve korostuu. Sosiaali- ja terveysalan asiantuntijalaitosten yhteenliittymän (SOTERKO) toimintaa on laajennettu kattamaan myös muita valtion tutkimuslaitoksia.

THL antoi merkittävän panoksen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteita koskevan lainsäädännön uudistuksen valmistelutyöhön ja osallistui myös muuhun sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännön valmistelutyöhön sekä voimaantulleen uuden lainsäädännön toimeenpanon tukemiseen.

THL tuki hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä eriarvoisuuden vähentämisen huomioon ottamista kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa toimissaan kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

THL osallistui tehokkaasti uimavesiepidemioista tiedottamiseen ja pystyi aloittamaan epidemioiden selvitystyössä avustamisen ripeästi. THL varautui erilaisten terveysuhkien ehkäisyyn ja ylläpiti ajantasaista tartuntatautiseurantaa.

Kokonaisuudessaan Terveyden ja hyvinvoinnin laitos saavutti vuoden 2014 tulostavoitteet hyvin (arvosana 4). (Arviointiasteikko 5-1; 5=erinomainen tulos; 4=hyvä tulos; 3=tydyttävä tulos; 2=välttävä tulos, 1=heikko tulos).

Kannanotto on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriön sisäisessä valmisteluryhmässä sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osaston johtoryhmässä. Kannanotto on käsitelty ministeriön virkamiesjohtoryhmässä, esitelty hallinnonalan tulosohejauspäivillä 2.6.2015 ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on antanut siitä palautteen. Peruspalveluministeri on tehnyt päätöksen kannanotosta kansliapäällikön esittelystä. Valmistelu on perustunut ministeriön sisäiseen ohjeeseen, Valtiontalouden tarkastusviraston tilintarkastuskertomukseen ja vuosiyhteenvetoon sekä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toimintakertomukseen ja tilinpäätöslaskelmiin.

2. Tulossopimuksen toteutuminen

2.1 Arvio yhteiskunnallisen vaikuttavuuden toteutumisesta

Sosiaali- ja terveysministeriön strategia ”Sosiaalisesti kestävä Suomi” määritteli hallinnonalan kolme päälinjausta

- hyvinvoinnille vahva perusta,
- kaikille mahdollisuus hyvinvointiin ja
- elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalan strategisten tavoitteiden toteutuminen ja vaikuttavuus on arvioitu valtiovarainministeriölle annetussa hallinnonalan tuloksellisuuskertomuksessa hyväksi (asteikko: erinomainen, hyvä, tyydyttävä, välttävä)

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos vaikutti linjauksiin mm. seuraavilla tavoilla:

- hyvinvoinnille vahva perusta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuotti tietoa päätöksenteon tueksi väestön hyvinvoinnista, terveydestä ja toimintakyvystä sekä antoi asiantuntija-apua hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimijoille sekä kokosi ja jakoi tietoa hyvin onnistuneista hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimenpiteistä ja hankkeista.

- kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos tuotti tietoa väestön hyvinvointi- ja terveyseroista sekä kehitti menetelmiä ja keräsi tietoa eri toimijoiden käyttämistä menetelmistä syrjäytymisen ja eriarvoisuuden ehkäisemiseksi ja arvioi käytettyjen menetelmien vaikuttavuutta.

- elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos kehitti ympäristön terveyshaittojen arviointia ja siihen liittyviä menetelmiä sekä edisti yhteiskunnan esteettömyyttä ja sosiaali- ja terveydenhuollon laitosten turvallisuusohjeistusta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksella oli jatkuva tartuntatautiseuranta ja valmius tukeen ja toimintaan ympäristöriskeihin ja tartuntatauteihin liittyvissä erityistilanteissa.

2.2. Arvio toiminnallisten tulostavoitteiden toteutumisesta

2.2.1. Toiminnallinen tehokkuus

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos saavutti sille asetetut toiminnallista tehokkuutta koskevat tavoitteet hyvin.

THL käynnisti ylätason kokonaisarkkitehtuurin laatimisen ja hyödyntämisen johtamisessa ja suunnittelussa, mutta hallintamallissa on vielä kehitettävää. Hankesalkun käyttöä edistettiin. THL:n sisäinen hankkeiden arkkitehtuuritarjonta toimii. Tietovarantojen kuvaus on laadittu, mutta se vaatii täydennystä. Suunnitelmat tietovarantojen avaamisesta ovat hyvät. THL osallistui suunnitelmasti kohdealueen yhteistyöhön. Tavoitellusta kokonaisarkkitehtuuriin kypsyystasosta on saavutettu 50 prosenttia.

THL siirsi perustietotekniikkapalvelut vuoden 2014 aikana suunnitelman mukaisesti Valtoriin. Aineistojen luokittelupäätös tehtiin ja korotetun tietoturvason hankkeita käynnistettiin.

THL osallistui hallinnonalan yhteisen verkkopalvelujen julkaisujärjestelmän suunnitteluun ja toteutukseen.

THL avasi keväällä 2014 uudistetun THL.fi -verkkopalvelun. Sen avulla THL uudisti ja laajensi viestinnän kohderyhmiään. Nyt THL:n sivuilla on saatavilla myös koko väestöä hyödyttävää tietoa. Uusi verkkopalvelu on toteutettu hyvin käyttäjälähtöisesti. THL osallistui myös koko STM:n konsernin yhteisen verkkopalvelujen julkaisujärjestelmän suunnitteluun ja kilpailutukseen.

THL osallistui hallinnonalan yhteisen asiakkuuden hallintajärjestelmän hankkeeseen sekä asiakkuuksienhallintajärjestelmän toiminnallisuuksien kehittämiseen.

Valtiokonttorin koordinoiman talous- ja henkilöstöhallinnon tietojärjestelmän (KIEKU) käyttöönoton valmistelussa edettiin annetun aikataulun ja tavoitteiden mukaisesti varmistaen käyttöönoton 1.10.2015, jolloin koko STM:n hallinnonala siirtyy uuden järjestelmän käyttäjiksi.

Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 100 prosenttia ja alitti tavoitteen, joka oli 102 prosenttia.

Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskennan laskentaperusteet muutettiin vuonna 2013, jonka käsittelytavan muutoksen vuoksi yhteistoiminnasta laadittiin erillinen laskelma. Yhteisrahoitteisen toiminnan kustannusvastaavuus oli 86,3 prosenttia ja ylitti tavoitteen, joka oli 85 prosenttia. Yhteistoiminnan kustannusvastaavuus oli vastaavasti 80,5 prosenttia.

2.2.2. Tuotokset ja laadunhallinta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos saavutti sille asetetut tuotoksia ja laadunhallintaa koskevat tavoitteet hyvin.

Hyvinvoinnille vahva perusta

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos on vastasi tulossopimuksen mukaisesti Kaste-ohjelman viidestä osaohjelmasta, niiden valtakunnallisista toimenpiteistä ja valtionavustushankkeiden ohjauksesta ja arvioinnin tuesta sekä huolehti kiitettävästi Innokylän kehittämisestä ja hankkeiden esittelystä siellä. THL:n vastuulla olleet valtakunnalliset toimenpiteet suoritettiin kiitettävästi ja ohjelman alueellisen toimeenpanon tuki tyydyttävästi.

THL tuki hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen sekä eriarvoisuuden vähentämisen huomioon ottamista kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa kansallisella, alueellisella ja paikallisella tasolla.

THL tarjosi ja kehitti seurannan, raportoinnin ja arvioinnin välineitä kuntien ja alueiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen tueksi. Kehitettyjen välineiden hyödyntämiseen kuntien ja alueiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisessa on kuitenkin edelleen tarpeellista kiinnittää huomiota.

THL tuki aktiivisesti Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä eriarvoisuuden vähentäminen yhteiskunnallisessa päätöksenteossa - toimeenpanosuunnitelman (HyTE) valmistelua ja toimeenpanoa. THL kehitti vaikutusarvioinnin ohjeita ja laati yhteistyössä valtioneuvoston kanslian ja STM:n kanssa tulevaisuuskatsauksen hyvinvointianalyysin.

THL tuki erinomaisesti Maailman terveysjärjestön (WHO) ei-tarttuvien tautien globaalin toimintasuunnitelman kansallisen toimeenpanon valmistelua kokoamalla kattavan tietopohjan toimintasuunnitelmassa suositelluista indikaattoreista ja tavoitteista vuoteen 2025.

THL tuki STM:n koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn tavoiteohjelman (2014–2020) toimeenpanoa erityisesti lasten ja nuorten tapaturmien sekä iäkkäiden kaatumistapaturmien osalta ja tuotti uutta tietoa työikäisten tapaturmistamme Suomessa.

THL hoiti tupakkalain mukaista tutkimus-, seuranta- ja kehittämistyötä erittäin hyvin. Erityisen tärkeää oli tutkimustiedon tuottaminen sähkösavukkeista ja muista uusista tuotteista poliittisen päätöksenteon tueksi. THL oli mukana EU:n tupakkatuotedirektiivin ja tupakkalain kehittämisessä.

Alkoholiohjelma sisällytetään ehkäisevän päihdetyön järjestämistä koskevan uuden lainsäädännön toimeenpanoon vuoden 2015 aikana. Vuoden 2014 aikana THL on ottanut kokonaisvastuun uuden lainsäädännön valtakunnallisesta ohjauksesta ja tukenut sekä tämän että kesken olevaa alkoholilain kokonaisuudistuksen valmistelua tutkimus- ja kehittämisasiantuntemuksellaan.

THL tuki huumausainepoliittista valmistelua ja tuotti tietoa päätöksenteon tueksi huumausainetilanteesta. THL osallistui muuntohuumeiden haittojen arviointityöhön sekä huumausainelain muutostyöhön.

THL on tukenut Kanta -arkiston käyttöönottoa. Kanta tilastointi- ja raportointikäytön valmistelu on edennyt suunniteltua hitaammin. Sade -hankkeiden eteneminen ja toteutusten koordinaatio ei ole ollut riittävällä tasolla.

THL:n monikanavarahoituksen selvittelyyn liittyvä valmistelutyö on ollut erinomaista.

Työterveyshuollon, perusterveydenhuollon, erikoissairaanhoidon ja kuntoutuksen välisten hoitoketjujen toimivuuteen liittyvä suunnitelma on tehty.

Perusterveydenhuollon palvelujen kehittämistyöhön ja kuntien ohjaukseen ei kaikilta osin panostettu riittävästi vuonna 2014. Neuvolatoiminnan ja kouluterveydenhuollon kehitystyössä edistyi hyvin. Suun terveydenhuollon palvelujen kehittämistyötä edistettiin Suhat -verkoston kautta ja se toimi hyvin. Avohilmo toiminnassa tehtiin kehittämistyötä ja yhteistyöverkostot toimivat.

THL koordinoi asiantuntijoiden työtä perusturvan riittävyyttä koskevan arviointiraportin laadinnassa sekä vastasi raportin kokoamisesta.

Kaikille mahdollisuus hyvinvointiin

THL tuotti tietoa väestöryhmien välisistä hyvinvointi- ja terveyseroista ja kaventamismahdollisuuksista. Tiedon saattaminen osaksi päätöksentekoa tarvitsee edelleen toimenpiteitä.

THL koordinoi ja kehitti erinomaisesti rikos- ja riita-asioiden sovittelutyötä sekä keräsi ja julkaisi siihen liittyvää tilastotietoa. Lisäksi THL oli mukana suunnittelemassa ja toteuttamassa sovittelulain muutosta.

THL osallistui vammaispoliittisen ohjelman seurannan toteutukseen onnistuneesti.

THL teki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvuuista annetun lain (vanhuspalvelulain) toimeenpanon tukena erinomaista työtä. (mm. tiedonkeruut ja raportoinnit haastavalla aikataululla) kehitettyä seurannan ja arvioinnin mallia voidaan soveltaa laajemminkin.

Osana romanipoliittista ohjelmaa THL valmisteli romanien terveyttä, toimintakykyä, osallisuutta ja hyvinvointia koskevan laajan tutkimuksen toteuttamista. Valmistelu toteutettiin hyvin.

THL osallistui toimeentulotuen KELA -siirron valmistelutyöhön, toimeentulotuen kehittämissryhmän työhön sekä sosiaalihuollon työelämäosallisuutta tukevan lainsäädännön ja palvelujärjestelmän uudistamistarpeita arvioivan työryhmän työhön. Osallistuminen on ollut aktiivista ja edistänyt merkittävästi ryhmien työn valmistumista ja etenemistä.

THL keräsi valvonnan edellyttämää seurantatietoa kuntien toimeentulotuen myöntämiseen ja lastensuojelun toteuttamiseen liittyvien lakisäätöiden määrärahojen noudattamisesta. Lakisäätöinen tehtävä hoidettiin hyvin.

THL ylläpiti kuntouttavan työtoiminnan käsikirjaa kuntien toiminnan tukena. Tehtävästä THL suoriutui hyvin.

Elinympäristö tukemaan terveyttä ja turvallisuutta

THL Biopankin toiminta on käynnistetty suunnitelman mukaan. THL valmisti KanTA-järjestelmän hyödyntämistä tulevaisuudessa biopankkilainsäädännön mukaisten suostumusten hallinnoinnissa.

Viidellatoista uimarannalla eri puolilla Suomea epäiltiin uimaveden välityksellä levinnyttä epidemiaa. THL osallistui tehokkaasti tiedottamiseen ja aloitti epidemian selvitystyön ripeästi.

THL kokosi nopeasti tietoa PEX putkista liukeavien yhdisteiden haitallisuudesta ihmisten terveyteen. Asiasta oli noussut kohu tiedotusvälineissä. THL:n selvitti asiaa ja tiedotti nopeasti. Tämä lisäsi luottamusta viranomaistoiminnan luotettavuuteen ja asiantuntijuuteen erityistilanteiden hallinnassa.

THL osallistui tehokkaasti akuuttien tartuntatauteihin liittyvien tilanteiden hoitamiseen (Ebola -verenvuotokuume-epidemia).

THL tuki STM:ää GHSA terveysturvaohjelman valmisteluun liittyvissä tehtävissä erinomaisesti.

THL kehitti koululaisille suunnattua sisäilmakyselyä, josta saadaan jatkossa hyvää lisätietoa oppilaiden oireilusta, jotka liittyvät koulujen sisäilmaongelmiin.

THL jatkoi SADE-SoTe palveluhakemistoprojektiin liittyvää palveluyksiköissä tapahtuvan asiointin esteettömyyden kehittämistyötä ja laati yksiköitä koskevan esteettömyystiedon keräämisen tueksi oppaan.

THL osallistui aktiivisesti vanhusten ja vammaishuollon toimintayksiköiden sekä kotiin annettavien palveluiden turvallisuusohjeistuksen laadintaan.

2.3. Henkisten voimavarojen kehittäminen

THL:n sairaudesta johtuvat poissaolot olivat (7,7 pv/htv), mikä on alle valtion keskiarvon. Eläkkeelle siirtymisen keski-ikä oli 65,1 vuotta, mikä ylitti tavoitteen. Työkyvyttömyyseläkkeelle jääneitä ei ollut. Määräaikaisten osuus oli 20 prosenttia. Tulossopimuksen mukainen tavoite saavutettiin. Työtyytyväisyysbarometriä (VM baro) ei vuonna 2014 tehty.

3. Valtiontalouden tarkastusviraston ja muiden tarkastusten huomautukset

Valtionalouden tarkastusvirasto on antanut 29.4.2015 tilintarkastuskertomuksen Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen toiminnasta vuodelta 2014.

Asiantuntija- ja tutkimuspalveluhankintojen laillisuus- ja asianmukaisuustarkastuksessa sekä maksullisen toiminnan laillisuus- ja asianmukaisuustarkastuk-

sessä on tullut esiin sisäistä valvontaa koskevia puutteita, joiden johdosta THL:n on syytä ryhtyä toimenpiteisiin.

Sisäisen valvonnan osalta ei tarkastuksessa ole tullut esiin muuta olennaista huomautettavaa.

Talousarviota ja sitä koskevia keskeisiä säännöksiä on noudatettu.

4. Toimenpiteet

4.1. Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselle esitetyt toimenpiteet

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tulee tarkasti seurata tehtyjen sopeutus-toimien vaikutusta laitoksen lakisääteisten ja keskeisten asiantuntijatehtävien hoitoon. THL:n tulee tehdä selkeät tavoitteet ulkopuolisen rahoituksen hakemisen määristä ja muodoista. SOTERKO yhteistyön osalta THL:n tulee täsmentää tavoitteitaan ja selvittää SOTERKO toiminnan liittyminen THL:n toimintaan.

4.2 Sosiaali- ja terveysministeriön toimenpiteet

Tulosohjausta kehitetään ottaen huomioon valtioneuvoston ohjausjärjestelmän kehittämishanke OHRA, sosiaali- ja terveysministeriön strategiset linjaukset sekä THL:n uudistettu organisaatio. Tavoitteena on strategisempi tulossopimus ja sen toteutuksessa tiiviimpi yhteistyö STM:n ja THL:n kesken.

Perhe ja peruspalveluministeri

Juha Rehula

Kansliapäällikkö

Päivi Sillanaukee

JAKELU

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
Ministeriön osastot
Tulossopimusten valmisteluryhmien puheenjohtajat ja sihteerit

TIEDOKSI

Valtiovarainministeriö
Valtiontalouden tarkastusvirasto
Valtiokonttori (Netra)
Sosiaali- ja terveysministeri
Tarkastuspäällikkö

